

Joel Haahtela

Sielunpiirtäjän ilta

Pienoisromaani

Helsingissä Kustannusosakeyhtiö Otava

Sitaatti sivulla 131: Mestari Eckhart: *Sielun syvyys*,
suomentanut Kai Pihlajamaa. Basam Books, 2014.

© Joel Haahtela ja Kustannusosakeyhtiö Otava 2025

ISBN 978-951-1-48678-7

OTAVA
KIRJAPAINO
Keuruu 2025

I

JACOB

1.

Agnes kutsui tällaisia iltoja sielunpiirtäjän illoiksi; kun talvinen sumu leviää pitkin katuja ja kietoo kaupungin pisaroivaan syliinsä.

Olen lopettanut päivän työt, mutta ilta on hyvä saattaa loppuun kirjoittamalla. Jos maalaminen on kääntymistä ulospäin, muiden katseen alle, kirjoittaminen on kääntymistä sisäänpäin, oman katseen alle. Siksi maalaan alakerrassa, lähempänä maailmaa, ja kirjoitan yläkerrassa, lähempänä Jumalaa.

Talo on lämmin mutta kädet syksyn kylmentämät. Onneksi Agnes neuloi minulle maalarin-sormikkaat. Ilman niitä olisi jäänyt moni teos

syntymättä ja nämä sivut kirjoittamatta. Villa puristaa sormiani hellästi kuin Agnesin käsi.

Pidän nykyään päivien loppuista, silloin maailma jakautuu kahtia. Suurin osa ihmisistä valmistautuu lepoon mutta minun kaltaiseni kohtaamaan unettomuutensa. Muutenkin iän myötä päivät lyhenevät ja yöt pitenevät, kunnes valoisaa on jäljellä kelloyön verran.

Tänään annan kynttilän palaa loppuun. Odotan pimeää ja hetkeä, kun ei näe enää kirjoittaa. Sen jälkeen voi vain ajatella.

2.

Opin mestarilta kaiken maalaamiseen liittyvän. Kerran hän sanoi, että valo kulkee lukemattomien ohuiden värikerrosten läpi, kimpoaa lyijynvalkeasta pohjasta, lähtee paluumatkalle ja saa läpikuultavat kerrokset sulautumaan yhteen. Näin katsojan silmään syntyy optinen illuusio.

Vaikka mestari puhui valosta, hän puhui myös elämästä. Hän sanoi, että tulee hetki, jolloin ihminen kulkee vuosien läpi ja näkee jokaisen tekonsa ja tekemättä jättämisensä. Hän kulkee, kunnes näkee valoa heijastavan pohjan.

Onko se Jumala vai onko se lapsuus? Muistaako ihminen itsensä taas lapsena, tyhjänä valkeana kankaana?

Kaikkea en kuitenkaan oppinut mestarilta, rakkauden opin Agnesilta. Opin miten toisen sylissä katoaa tuntemattomaan, mitään pohjaa ei ole. On vain putoaminen kauas oman itsensä ohitse ja toisen näkeminen paljaana, kasvoista kasvoihin.

Kun suljen silmäni, olen taas siellä. Agnes makaa vieressäni ja on puhdasta tulta.

3.

Rijnvliet haluaa nähdä kuvan jota maalaan, mutta olen päättänyt, että en paljasta sitä kenellekään, edes Rijnvlietille.

Salamaalaus saa Rijnvlietin halkeamaan uteliaisuudesta. Mikään valmistunut ei ole innostanut häntä niin paljon kuin yksi valmistumaton.

Minun täytyy tunnustaa, että kätkeminen tuo mielihyvää. Mutta en kätke maalausta kiusatakseni muita, enkä varsinkaan Rijnvlietiä, joka on tukenut minua rakkaudella ja kiintymyksellä neljäkymmenen vuoden ajan. Ilman Rijnvlietiä olisin ollut monta kertaa puilla paljailla.

Kätken maalauksen oman olemassaoloni tähden. Sillä hetkellä kun joku näkee kuvan, minua

ei enää ole, niin olen alkanut uskoa. Nämä pienet siveltimenvedot pitävät minua hengissä.

Jos ihminen maalaa tarpeeksi kauan, häntä ei voi erottaa työstään, siitä tulee olemassaoloa. Ilman sivellintä tunnen olevani vain puoliksi maailmassa, linksutan pitkin katuja kuin jalkapuoli.

4.

Tänään tuulee. Hollantilaiset rakastavat hattujaan, yrittävät suurentaa niillä itsensä. Tuuli ei kuitenkaan ole hattujen ystävä, ja siksi hatuista täytyy tehdä painavia, niihin kuluu paljon majavankarvaa. Painava hattu aiheuttaa päänsärkyä, joten hollantilaiset kärsivät jatkuvasta jomotuksesta. Kuolleita majavia ja särkyä kaikkialla. Ei ihme, että hollantilaisia pidetään outoina.

Aamupäivällä kävelen tuttua reittiä lasimestarin talon ja uuden kirkon ohi. Kellot soivat ja kaduilla leijuu vastaleivotun leivän tuoksu, jostain kuuluu hanhien kaakatus.

Vastaan tulee niin paljon tuttuja, että päätän tästä lähtien muuttaa reittiä ja kulkea sivukujia.

Pidän muutenkin kaupungin reunamista, epämääräisestä ja keskeneräisestä seudusta, joka ei tiedä, pitäisikö sen olla kaupunkia vai ei. Siellä elämä hakee muotoaan, keskustassa se on paikoilleen asetunutta, määrättyä ja vakavaa. Jos haluaa vapautta, kannattaa kävellä laidoille. Jos taas allekirjoituksia papereihin, on suunnattava keskustorille.

Kävelen muurien takaisille alueille ja totean, että Luoja on astunut saappaallaan Hollannin päälle, sattumalta tai tahallaan: pelkkää litteää kaikkiin suuntiin.

Haluaisin nähdä vielä Alpit, vaikka tuskin tulen niitä näkemään, vuoret kuuluvat kauas nuoruuteen. Italialaiset saivat värini hetkeksi syttymään, mutta kotiinpaluu sammutti ne jälleen. Täällä ei voi maalata kovin värikkäästi, se ei sovi paikallisten mielentilaan, ihmiset pelästyvät. Tummuutta pidetään arvokkaana ja värejä epäilyttävinä. Italialaiset taas ajattelevat päinvastoin: hämärässä on aina jotain hämärää.

Italialaiset ovat valon lapsia, mutta pohjoisessa me synnymme pimeään, elämme pimeässä ja palaamme takaisin pimeään. Siksi pappien puheet valosta eivät ihmisiä kosketa.

5.

Grietje huolehtii minusta hyvin. Hän tuntee tapani läpikotaisin ja tietää kaiken. Usein hän kulkee askeleen edelläni, vain harvoin näen häntä. Jos pyydän jotain, hän on jo tehnyt sen.

Hattu on aina valmiina paikallaan, samoin viitta. Kun laskeudun iltakellojen aikaan alakertaan, pöydällä höyryää teekuppi. Vieressä on kolme korppua ja pala juustoa, aamulla tattariannos ja nokare voita. Joskus pöydässä on Espanjasta tuotu appelsiini, kuin talven keskelle pudonnut aurinko. Kesäisin maljakossa on aina tuoreita kukkia, iiriksiä, neilikoita tai ruusuja.

Grietjen uskollisuus on opetuslapsen uskollisuutta, hän seuraisi minua vaikka maailman

ääriin, antaisi henkensä puolestani. Hän rakastaa minua omalla tavallaan, tekemällä ja palvelemalla, en ole koskaan kuullut hänen valittavan. Ja jos hän sairastaa, hän tekee sen salassa, ei kerro minulle mitään.

Voisin helposti käyttää häntä hyväkseni, siihenkin hän olisi valmis. Mutta niin en tietenkään tee. Minäkin rakastan häntä, mutta eri tavalla kuin Agnesia, arkisella jokapäiväisyydellä ja ilman tulta. Olisi joka tapauksessa vaikea elää ilman häntä. Olisin mennyttä miestä muutama viikossa.

6.

Rijnvliet kutsuu minua munkiksi, koska olen linoittautunut talooni. Rukoilen kuitenkin liian vähän ollakseni munkki, paitsi jos maalaukset laskeaan rukouksiksi. Koko elämäni olen maalanut Jumalan kunniaksi, vaikka on minulle maksettukin, se on myönnettävä. Tämä talo on siitä todisteena.

Rijnvliet poikkeaa illansuussa ja istumme pitkään takkatulen lämmössä. Sermin taakse kätetty maalaus häiritsee ystävääni, mutta lopulta hän luovuttaa ja rentoutuu.

Muistelemme nuoruutta ja matkaa Roomaan. Vaelsimme suurimman osan taipaleesta jalan ja

nukuimme taivasalla, kuulimme susien ulvo-
van metsissä. Välillä kaipasimme tulisijaa ja pää-
dyimme johonkin majataloon, jos sopiva sattui
kohdalle.

Piirsimme kapakoissa muotokuvia, joskin pian
huomasimme, että pilakuvat menivät paremmin
kaupaksi, varsinkin myöhään illalla. Kaikkein
paras menekki oli uskaliailla kuvilla, Rijnvliet oli
niiden mestari. En tiennyt, mistä hän oli saanut
yksityiskohtaiset ja hekumalliset tietonsa.

Yhdessä majatalossa ajauduimme tappelu-
nujakkaan, mutta selvisimme muutamilla mus-
telmilla ja katumusharjoituksilla. Lupasimme
maalata paikalliseen kirkkoon kaksi pyhimyksen
kuvaa, joten välikohtaus oli sillä kuitattu. Rukoil-
koot pyhimykset siellä Neitsyt Mariaa meidän
puolestamme.

Roomassa maalasimme monissa työpajoissa,
ja paikalliset mestarit haukkuivat meidän sivelti-
memme, olimme kuulemma uittaneet ne muta-
vellissä. He kielsivät meiltä ruskean, mustan ja
ylipäättään kaiken pohjoisen. Italia oli kaunis maa,
eikä se kaivannut meidän rumia tuliaisiamme.

Kysyn, muistaako Rijnvliet Giotton freskot

ja Assisin taivaan. Hän sanoo, että Assisin taivas tulee olemaan hänen mielessään kun hän siirtyy ajasta ikuisuuteen. Siirtyminen tapahtuu nimenomaan Assisin taivaan kautta.

Sitten Rijnvliet intoutuu pohtimaan elämän kulkua ja kysyy, miksi ihminen tuhlaa sitä mitä hänellä on kaikkein vähiten, aikaa. Kuin hullu joka hyppää sillalta, koska pelkää hyppäävänsä sillalta.

Kuuntelen ystävääni ja tiedän, että hänellä on mielessään jotain muuta kuin kysymys ajan olemuksesta. Lopulta Rijnvliet paljastaakin aikeensa ja kysyy, ottaisinko vielä yhden oppipojan, ainakin koeajalle.

Rijnvliet sanoo tietävänsä, etten ole pitkään aikaan ottanut ketään, mutta hän on tavannut lupaavan nuorukaisen, saattaisin pitää hänestä. Poika on ollut kaksi vuotta mestari Vermeyenin opissa, ja nyt tarvitaan jotain muuta kuin Vermeyenin keskinkertaisuutta.

Pojassa on jotain mitä meissä kahdessa kerran oli, vaikka ei hän sitä osaa sen kummemmin selittää, Rijnvliet jatkaa taivutteluaan. Tekisin joka tapauksessa hyvän teon. Poika tulee vaatimatto-

mista oloista, ja maailmassa menee liikaa mahdollisuuksia hukkaan. Jumala on suuri tuhlari.

Sanon harkitsevani asiaa, mutta mitään aloittelijaa en ota. Jos poika osaa maalata, voin opettaa häntä maalaamaan, en muuten. Harkitsen vain, koska Rijnvliet on minulle kuin veli.

7.

Maalatessani olen ohenevassa hetkessä, pidän kiinni sen reunoista. Illalla kiipeän portaat ylös huoneeseeni ja astun menneeseen. Jäljitän kynä kädessä ajatuksiani, ajan niitä takaa kuin varasta pimeällä kujalla, näen jälkien katoavan lumeen.

Tänään mennyt oikuttelee, väistelee kynää, ei tahdo asettua sanoiksi. Mieleen tulee liikaa kipeää ja sellaista, jota voi katsoa vain silmät kiinni.

Rijnvlietin mukaan maailma perustuu sopimuksiin ja sopimuksia voi tehdä vain ihmisten kanssa, ei Jumalan, häntä eivät sido mitkään määräykset. Ja vanheneminen on sopimusten irtisanomista, päivä päivältä heikkeneviä ehtoja.

Itse ajattelen, että sopimukset ovat kuvitelmia ja olemassa niin kauan kuin niihin uskotaan. Paperilla kaikki näyttää pysyvältä, mutta ihmisen ruumis on paperia hauraampi.

Sammutan kynttilän ja jään ikkunan viereen seisomaan, katselemaan pimeää katua. Iltakello kumahtaa. Joku kulkee lyhdyn kanssa, mutta hatun lieri peittää kasvot enkä tunnista öistä kulkijaa.